

Kunnskapsdepartementet
postmottak@kd.dep.no

Deres ref: 201004890

Vår ref:

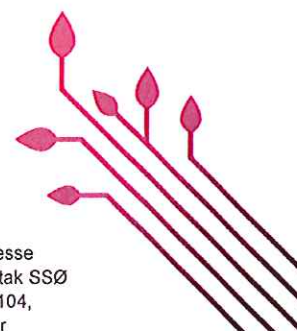
Dato: 31.01.2011

Høringsuttalelse om NOU:2010: 8 Med forskertrang og leselyst. Systematisk pedagogisk tilbud til alle førskolebarn

Det vises til høringsbrev fra Kunnskapsdepartementet datert 29. oktober 2010. Utgangspunktet for uttalelsen er Brennautvalgets utredning hvor formålet er at alle førskolebarn får mulighet til å delta i et systematisk pedagogisk tilbud for å sikre erfaringer fra sosiale nettverk og kjennskap til begreper og grunnleggende ferdigheter, blant annet i språk. Dette for å sikre alle førskolebarn et godt utgangspunkt i skolen og samfunnet ellers (NOU 2010:8 s.15). Vi ser at et helhetlig IKT-perspektiv i et pedagogisk tilbud er utelatt fra utredningen. Senter for IKT i utdanningen (SIKT) etterspør et helhetlig IKT-perspektiv, integrert i det videre arbeidet med et pedagogisk tilbud til førskolebarn.

Vår uttalelse tar utgangspunkt utvalgets anbefalinger i kapittel 12. Utvalget mener at føringene i rammeplanen må bli tydeligere og gi tilstrekkelige kriterier på hva et godt pedagogisk tilbud skal være (NOU 2010:8 s. 136). For at det pedagogiske tilbudet skal være bedre tilpasset dagens digitale samfunn foreslår SIKT at IKT-perspektivet tydeligere integreres i en framtidig rammeplan for barnehagen.

I kapittel 12.4.1 *Målformuleringer i rammeplanen* foreslår utvalget at det skal settes mål for hva det enkelte barn skal utvikle av basiskompetanse. Det vises til en tidligere definisjon hvor basiskompetanse ble definert som utvikling av blant annet sosial handledyktighet, språk og kommunikasjonsevne (NOU 2010:8 s. 136). Dette er etter Senter for IKT i utdanningens syn ferdigheter som vil kunne styrkes også gjennom bruk av digitale verktøy. For å oppdatere barnehagens pedagogiske arbeid foreslår derfor SIKT at digitale kompetanse bør integreres som en basiskompetanse med mål knyttet til alle fagområder, lek, omsorg og sosial kompetanse.

Dette henger dessuten sammen med kapittel 12.4.3 *Skoleforberedende aktiviteter*. Utvalget anbefaler at de skoleforberedende aktivitetene legger hovedvekt på utvikling av barnas sosiale kompetanse, språk og andre former for kommunikasjon, samt at det i rammeplanen må tydeliggjøres hva de skoleforberedende aktivitetene skal være (NOU 2010: s. 138). I skolen er digital kompetanse definert og inkludert som en grunnleggende ferdighet i læreplanen¹. I barnehagen er det imidlertid ikke like forpliktende: *"Barn bør få oppleve at digitale verktøy kan være en kilde til lek, kommunikasjon, og innhenting av kunnskap"*². Dette medfører at det i stor grad er opp til barnehagene selv hvordan man arbeider med digitale medier. SIKT foreslår derfor at det i bør inkluderes et forpliktende IKT-perspektiv knyttet til hva de skoleforberedende aktivitetene skal være i rammeplanen. Et forslag:

Barn skal få oppleve at digitale verktøy kan være en kilde til lek, kommunikasjon, og innhenting av kunnskap i alle fagområder, og skal ha med seg en digital kompetanse som gjør dem godt rustet til å møte digital kompetanse som en grunnleggende ferdighet i skolen.

Avslutningsvis vil vi vise til kapittel 12.5 hvor utvalget uttrykker bekymring for kompetansesituasjonen hos de ansatte i barnehagen (NOU 2010:8 s. 136). SIKT stiller seg bak denne bekymringen, særlig med tanke på de ansattes digitale kompetanse. Ved en IKT-satsing i barnehagen vil SIKT peke på behovet for kompetanseheving for å dyktiggjøre alle ansatte i barnehagen til trygge, kreative og inspirerende veiledere som kan integrere digitale medier i det pedagogiske arbeidet med barna.

Senter for IKT i utdanningen har lagt ved en grundigere redegjørelse om IKT i barnehagesektoren. Senter for IKT i utdanningen stiller sin kompetanse til rådighet i det videre arbeidet med tanke på å bidra til å sikre et helhetlig IKT-perspektiv i barnehagesektoren.

Med vennlig hilsen

Senter for IKT i utdanningen

Morten Søby e.f.

Avdelingsdirektør

Barbro Hardersen

Seniorrådgiver

¹ Kunnskapsdepartementet (2006). *Læreplanverket for kunnskapsloftet*. Oslo: Utdanningsdirektoratet.

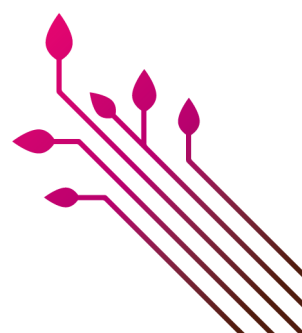
² Kunnskapsdepartementet (2006). *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Oslo: Kunnskapsdepartementet.

Notat med en oppdatert redegjørelse om IKT i barnehagesektoren.

Senter for IKT i utdanningen, heretter senteret, vil benytte muligheten til å utdype høringsuttalelsen til NOU 2010:8 *Med forskertrang og lekelyst. Systematisk pedagogisk tilbud til alle førskolebarn* for å belyse IKT-perspektivet i et systematisk pedagogisk tilbud til førskolebarn i dette notatet. Hovedmålet for Senter for IKT i utdanningens arbeid er bedre bruk av IKT (Informasjons- og kommunikasjonsteknologi) for økt kvalitet, styrket læringsutbytte og bedre læringsstrategier i utdanningen, deriblant barnehagesektoren (Senterets tildelingsbrev 2011).

For å kunne ivareta Senter for IKT i utdanningens mandat og oppgaver med hensyn til barnehagesektoren, har vi samlet ulike dokumenter og studier i et kunnskapsgrunnlag for videre satsing. Vi håper redegjørelsen kan virke som kunnskapsgrunnlag for en videre barnehagesatsing med mål om å inkludere et helhetlig IKT-perspektiv i det pedagogiske arbeidet.

Innholdsfortegnelse

Rammeplanen, barnehagens innhold og IKT-perspektivet	3
Status på førskolebarnet i det digitale landskap	6
Status på infrastruktur og de ansattes kompetanse	9
Status på digital kompetanse i førskolelærer – og videreutdanningen	11
Avslutning og Senter for IKT i utdanningens tiltak	11
Referanser:	13

Rammeplanen, barnehagens innhold og IKT-perspektivet

Barnehagens *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver* (2006a) knytter bruk av digitale verktøy opp til enkelte av barnehagens fagområder. Men rammeplanen har ikke definert verken hva digital kompetanse skal være, eller hvordan barnehagen skal arbeide med digitale verktøy. Ordlyden benyttet i rammeplanen er *bør*: ”*Barn bør få oppleve at digitale verktøy kan være en kilde til lek, kommunikasjon, og innhenting av kunnskap*” (Kunnskapsdepartementet 2006a). I dag er ikke dette lenger tilstrekkelig, men i nyere dokumenter oppdateres IKT-perspektivet noe. I Stortingsmelding nr. 41 (2008-2009) *Kvalitet i barnehagen*, er bruk av IKT sett på som en del av kvalitets- og innovasjonsarbeidet i barnehagen:

Digital kompetanse skal være sentralt i opplæringen på alle nivåer. Barna i barnehagen bør få møte digitale verktøy som en kilde til lek, kommunikasjon og innhenting av kunnskap. Medier, teknikk og teknologi blir også omtalt under flere av barnehagens sju fagområder. Å beherske digitale verktøy er en viktig ferdighet i et moderne kunnskapssamfunn, og bruk av digitale verktøy er definert som grunnleggende ferdighet i skolens læreplaner. Departementet ser på bruk av IKT i barnehagen som et ledd i kvalitets- og innovasjonsarbeidet i barnehagen. Ved å gi barn et minimum av kunnskap om digitale verktøy, vil barnehagen være med på å motvirke digitale skiller blant barn og bidra til sosial utjevning (St.mld.nr 42.2008-2009).

Etter Kunnskapsløftet har digital kompetanse fått en viktig plass i norsk utdanning. Her ble bruken av digital kompetanse ble definert som en grunnleggende ferdighet på lik linje med å uttrykke seg muntlig og skriftlig, i lesing og i tallforståelse (Utdannings- og forskningsdepartementet 2004). I grunnopplæringen er bruk av digitale verktøy integrert i alle fag og definert slik: ”*Digital kompetanse er den kompetansen som bygger bro mellom ferdigheter som å lese, skrive, og regne og den kompetansen som kreves for å ta i bruk digitale verktøy og medier på en kreativ og kritisk måte*” (Kunnskapsdepartementet 2006b).

Som *Med forskertrang og lekelyst* belyser, skal barnehagen i følge rammeplanen legge til rette for barns overgang fra barnehage til skole, og det skal vektlegges å se sammenhengen mellom rammeplanen og skolens lærerplaner (NOU 2010:8). Kunnskapsløftets definisjon av digital kompetanse er imidlertid ikke egnet for barnehagens arbeid, blant annet fordi barna ennå ikke er lese- og skrivekyndige. Kanskje egner ”ferdigheter, kunnskaper, kreativitet, og holdninger som alle trenger å kunne digitale medier for læring og mestring i kunnskapssamfunnet” (ITU, 2005:8)

seg bedre for en videre bearbeiding av hva digital kompetanse i barnehagen skal være. Særlig det kreative potensialet ønsker senteret å løfte fram. I utviklingen av det pedagogiske tilbudet er digitale verktøy hensiktsmessige for å fremme barna som aktive *produsenter* framfor passive *konsumenter*.

I publikasjonen *Regjeringens satsing på barn og ungdom 2010* beskrives regjeringens mål og innsatsområder på barne- og ungdomsfeltet i 2010. Under kapittel 1.3 *Barn og ungdoms deltakelse og innflytelse i samfunnet* tematiseres mediebruk i skolen som et virkemiddel for å gi større rom for deltakelse på egne premisser og innflytelse:

Barn og unge skal sikres tilgang til gode medietilbud, deres behov for informasjon og ytringsmuligheter skal ivaretas og de skal beskyttes mot skadelig medieinnhold. Barn og unge er aktive forbrukere av ulike typer medier og ny teknologi, og kan i stor grad dra nytte av den raske teknologiske utviklingen for å dekke sine behov for musikk, film, spill, underholdning og for kommunikasjon. I denne situasjonen er det viktig at de nye mediene inngår som en naturlig del av undervisningen i skolen, slik at barna lærer å navigere på en god måte gjennom informasjonsflommen de møter i hverdagen (www.regjeringen.no).

Senter for IKT i utdanningen ser det som naturlig at denne beskrivelsen også skal gjelde førskolebarn og at barnehagens oppgaver med digitale verktøy blir tydeliggjort. Regjeringens satsning bygger på Barnekonvensjonen, som er et grunnlagsdokument, også for en videre barnehagesatsing. Senteret ønsker å minne om at barnets menneskerettigheter, slik de er uttrykt i Barnekonvensjonen, skal prege og gjennomsyre alle beslutninger og all virksomhet som angår barn og unge. Barns krav på informasjon som er tilpasset modningsnivå, samt retten til ytringsfrihet, er sentrale særlig med tanke på grunnlaget for å ”søke, motta og utbre informasjon i alle former” (Barnekonvensjonen art.13). I Barnekonvensjonen erkjennes også massemedienes viktige rolle for å sikre at barnet har tilgang til [...] kilder som særlig har som formål å fremme barnets sosiale, åndelige, moralske velferd og fysiske og psykiske helse (Barnekonvensjonen art.17).

Ved å vise til disse rettighetene ønsker senteret å belyse barnets rett på informasjon og på veiledning knyttet til digital dømmekraft. Disse rettighetene kan styrkes ved at barnehagen arbeider pedagogisk med å utvikle barnets digitale kompetanse, for eksempel det å håndtere

ulike medieinntrykk og nettvett. Dette fordrer at også de ansatte innehar en mediekompetanse som gjør dem til trygge formidlere med pedagogiske mål i sikte.

Den innsats som må til for å utvikle et sosialt utjevne utdannings- og kompetansesystem omhandles i *St. meld 16 (2006-2007)...og ingen sto igjen. Tidlig innsats for livslang læring*. Barnehagen skal legge grunnlaget for livslang læring og aktiv deltakelse i et demokratisk samfunn. Her tas det blant annet opp at gode barnehager med kvalifisert personale er en forutsetning for at barnehagen kan være en arena for sosial utjevning. Barns digital kompetanse har en klar sammenheng med familiebakgrunn, foreldres utdanning, samt tilgang til pc/internett i følge meldingen. Fordi barnehagen er en del av utdanningsløpet, bør den være det naturlige startstedet for livslang læring, og for å motvirke digitale skjevheter og sosiale skiller.

I *NOU 2009:1, Individ og integritet. Personvern i det digitale samfunnet* vies et kapittel til barn og unge, og et avsnitt om personvern for førskolebarn. Digital mobbing er et økende problem som vies stor oppmerksomhet, og som særlig gjelder barn og unge. Grunnlaget for bevissthet rundt egen adferd, også på nett, kan virke forebyggende i forhold til digital mobbing. Et behov for kompetanseheving om juss og etikk omtales også:

Personvernkommissjonen erfarer at kjennskapet til regelverket omkring bildebruk i aviser og på nett varierer, og at mange, inklusive ansatte i barnehagene, ikke kjenner til kravet om samtykke, eller har kunnskap om hvordan adgangen til bildene kan begrenses gjennom at nettsider utstyres med passordbeskyttelse og at bilder legges ut i så lav oppløsning at enkeltindivider ikke kan gjenkjennes. Personvernkommissjonen mener at utdanningen for barnehagepedagoger bør ta høyde for at digitale verktøy er på full fart inn i barnehagene, og at studentene derfor bør gis informasjon om personvern og opplæring i det å håndtere personvernproblemer knyttet til bruk av digitale verktøy (NOU 2009:1).

I den allerede omtalte *Rammeplan for barnehager* (2006a) er en oppdatering fra at barna *bør* få oppleve at pedagogisk bruk av digitale verktøy til *skal*, omtalt. Per i dag er bruk av digitale verktøy i rammeplanen knyttet opp til fagområdene barnehagene skal arbeide med, særlig ”Nærmiljø og samfunn”, ”Natur, miljø og samfunn”, og ”Antall, rom og form”. I dag er også sosial kompetanse, lek og dannelses sentrale begreper barnehagen bygger sin virksomhet på, og rettferdighet og etikk er gode grunnsteiner i dagens barnehagetradisjon. Dersom IKT og digital

kompetanse integreres bør et IKT-perspektiv gjennomsyre alle barnehagens oppgaver og fagområder.

For å støtte arbeidet med innføring av gjeldende barnehagelov og rammeplan ble det utarbeidet flere støttehefter, blant annet *Temahefte om IKT i barnehagen* (Bølgen 2006). Heftet ser for eksempler på hvilke verktøy som egner seg til bruk i barnehagen, og hvordan IKT kan inkluderes i det pedagogiske arbeidet i barnehagen.

Det nyeste relevante dokumentet som har inkludert et IKT-perspektiv for å styrke barnehagen som læringsarena, er den nevnte Stortingsmelding nr. 41 (2008-2009) *Kvalitet i barnehagen*. Her presenteres flere mål for kvalitetsarbeidet i barnehagen, blant annet arbeid med digital kompetanse som en sentral del i hele opplæringen. Et godt barnehagetilbud er et av de viktigste tiltakene for å sikre barn et godt utgangspunkt før skolestart. Barnehagens egenart skal likevel bevares, samtidig som barnehagens innhold og oppgaver skal utvikles videre i takt med tilfanget av ny kunnskap og innsikt, og samfunnsendringene for øvrig.

Lov om barnehager (Kunnskapsdepartementet 2006) §2 sier at barnehagen skal bistå hjemmene i deres omsorgs- og oppdrageroppgaver, og på den måten skape et godt grunnlag for barnas utvikling, livslang læring og aktiv deltakelse i et demokratisk samfunn. Barnehagen skal også ”gi barn grunnleggende kunnskap på sentrale og aktuelle områder med utgangspunkt i barnets interesser, kunnskaper og ferdigheter.” Videre sier lovens §2 at ”Barnehagen skal støtte barns nysgjerrighet, kreativitet, og vitebegjær, og gi utfordringer med utgangspunkt i barnets interesser, kunnskaper og ferdigheter.” (Kunnskapsdepartementet 2006). Et IKT-perspektiv kan knyttes direkte til loven, fordi det er utfordrende å holde seg oppdatert på barns livsverden utenfor barnehagen. Nedenfor vil vi se at medier og IKT har en fremtredende plass her.

Status på førskolebarnet i det digitale landskap

Hvorfor er integrering av IKT en viktig del av en kvalitetssatsing i barnehagen? Førskolebarn i dag omgir seg i store deler av tiden sin utenfor barnehagen i digitale landskap, og kjenner ikke til en verden uten IKT. De er ”digitalt innfødte” (Prensky 2001 i Bølgen 2009a). Barnet kommer

imidlertid til barnehagen med forskjellige erfaringer, også når det gjelder medier. Derfor bør man allerede i barnehagen starte arbeid med nettvett, kritisk bevissthet og å motvirke digitale skiller.

Det er sett på som en del av kvalitetsarbeidet at barnehagen skal ivareta barndommens egenverdi, her-og nå perspektivet, og betydningen barndommen har på videre utvikling og læring på lang sikt (Kunnskapsdepartementet 2010). I et her-og- nå perspektiv kan en IKT- satsing i barnehagen styrke særlige det språklige og sosiale arbeidet. For eksempel kan digital teknologi være verktøy for å pleie vennskap eller for å øve kommunikative ferdigheter. Pedagogisk bruk av digitale verktøy kan og bør styrke barnehagens arbeid med *alle* rammeplanens fagområder. Det verdifulle og særegne med å benytte mange av disse verktøyene er blant annet den umiddelbare responsen de gir, at de er visuelle og bildepreget og at man ikke trenger avkode bokstaver for å oppnå det man ønsker. Barna kan på denne måten få en ny uttrykksform. Dette gjør verktøyene særlig egnet til det kreative, og at man kan arbeide med flere fagområder samtidig på en lekbasert måte. Nettopp det engasjerende og lystbetonte ved å bruke IKT kan utnyttes som en verdifull inngangsport for å fremme læring og dannelse. Dannelsesbegrepet har fått større plass i en nylig revidert rammeplan (Kunnskapsdepartementet 2011). Kunnskapsarbeidere som ansatte og barn trenger teknologistøtte til varierte arbeidsformer og samspill. Utforskning, eksperimentering, tolkning, oppdagelse, samarbeid og lek, er prosesser som må bli understøttet av IKT, også i barnehagen.

Det svenske Medierådet (2010a) utvidet i fjor høst sin flerårige undersøkelse på barn og unges mediehverdag nedover i alder, og utarbeidet en egen rapport (2010b) for de yngstes mediebruk: *Småungar & medier – medieanvändningen hos barn mellan 2 och 9 år*. I innledningen her kan man lese at debutalderen for internett i dag er cirka 4 år, og at et av de mer interessante funnene er at de yngste jentene og guttene benytter medier på et betydelig mer likartet enn eldre barn og ungdommer. Kjønnsforskjellene blir senere mer påtagelige, ikke minst når det gjelder dataspilling. Når det gjelder tidsbruk har foreldrene til 2 til 5-åringer oppgitt på en vanlig dag ser 69 % fra en til fire timer på fjernsyn eller film og 48 % spiller opptil to timer. 37% er opptil to timer på nett, mens 11 % anvender mobil opptil en time en vanlig dag. 43 % av de aller yngste, 2-åringene, har benyttet dataen minst én gang.

På spørsmål om hva barnet bruker å gjøre på dataen, alene eller sammen med andre, oppgir foreldrene at 55 % av 2- til 5-åringene spiller ulike spill, 30 % av barna tegner og maler og 23 % hører på musikk. Dette er den nyeste undersøkelsen vi har på de yngste barnas mediebruk, og det er ingen grunn til å anta at bildet i Norge er særlig annerledes.

I Finland vil et mediebarometer på finske 0-8-åringer presenteres i februar 2011. Der har også det finske Kunnskapsdepartementet utviklet flere mediekunnskapspakker som er sendt ut til alle barnehager, blant annet Media Muffin-prosjektet (www.mediaeducation.fi).

I Norge har vi ingen egne undersøkelser på de de aller yngstes mediebruk. I Medietilsynets rapport *Barn og Digitale medier 2010 – Fakta om barn og unges bruk og opplevelse av digitale medier* har barn i alderen 9 til 16 år selv svart. Sammenliknet med Medietilsynets tidligere undersøkelser viser funnene at mens det i 2008 var 28% av barna som oppga at de var 6 år eller yngre første gang de brukte internett, svarte 37% det samme i 2010. Funnene i undersøkelsen viser også at guttene er først ute, 43% av guttene var 6 år eller yngre første gang de brukte internett, mens tallet for jentene er 31% (Medietilsynet 2010).

Førskolebarns mediebruk omtales også i St. meld 14 (2007-2008) *Dataspill*. En kartlegging viser at barn i alderen 3 til 7 år bruker over 40 minutter på dataspill en tilfeldig dag. I meldingen beskrives barn og unges spilling i de fleste tilfeller som en positiv aktivitet og en kilde til underholdning og læring. Overdreven bruk, piratkopiering og egnethet med tanke på alder framheves som utfordringer på dette feltet. I meldingen oppgis det at tilbudet av spill til denne aldersgruppen ikke er spesielt stor. Man kan derfor stille spørsmål om hvilke type spill førskolebarna spiller.

I *St. meld 17 (2006-2007) Eit informasjonssamfunn for alle* blir det pekt på at alle arbeidstakere må utvikle sin digitale kompetanse. Meldingen innlemmer barnehagebarna i sin statusbeskrivelse: ”Teknologi påvirker korleis barn lever, leiker og lærer. Dei fleste barna kjem til barnehagen med kunnskapar om og erfaringar med IKT. Dei er nyfikne, og vil gjerne prøve å forstå korleis ting fungerer”. IKT-kompetansen og deltakelse i informasjonssamfunnet drøftes i meldingen knyttet til arbeidstakere i skolesektoren, men drøftes ikke for arbeidstakerne i barnehagesektoren. Det finnes ikke mye dokumentert kunnskap på dette feltet, men en

gjennomgang av et utvalg studier om personalets kompetansesituasjon og status på digital infrastruktur følger nedenfor.

Status på infrastruktur og de ansattes kompetanse

Mange av de ansatte i barnehagen i dag er digitale immigranter (Prensky 2001 i Bølgan 2009a). På tross av at de fleste barnehagene har tilgang til IKT og internett, benyttes verktøyene svært forskjellig og de ansatte har ikke IKT under huden slik barna har.

I oktober 2010 gjennomførte senteret en forstudie som en start på senterets satsing i barnehagen. Av de 400 representative barnehagestyrere i utvalget svarte samtlige at de hadde tilgang til datamaskiner i barnehagen og 99 % av barnehagene hadde tilgang til internett. Styrerne oppga at på 0-3-årsavdelingene har 59 % egen datamaskin, på 3-6-årsavdelingen har 77 % egen maskin, mens på fellesavdelinger og én- avdelingsbarnehager har 26 % egen datamaskin. Dette er variabel tilgang, men i hvilken grad barna får benytte maskinene, og eventuelt hvordan er ikke belyst.

Svært mange styrere oppgir at de benytter datamaskin daglig til administrasjon (92 %) og faglig arbeid (76 %) og noen til kontakt med foreldre og foresatte (20 %) og til presentasjoner for de ansatte (9 %). Hele 64 % av styrerne oppgir at de ved bruk av digitale verktøy i barnehagen benytter bildebehandling ukentlig *sammen* med barna. Litt over halvparten benytter spill for læring, pedagogisk arbeid med språk, eller informasjonssøk sammen ukentlig. Svært få skanner, illustrerer historier, benytter video- eller lydopptak sammen med barna. Oslo utmerket seg i forhold til resten av landet, med store andeler som har hyppig bruk av digitalt utstyr.

I påstanden ”Barna må møte datamaskinen for å mestre skole- og arbeidsliv” er hele 77 % helt eller delvis enig, kun 14 % er helt eller delvis uenig. Hele 94 % av styrerne er helt eller delvis enige i at ”Hele personalet bør trekkes med i utviklingsarbeid om bruk av digitale verktøy”. I videre kartlegginger av bruk av digitale verktøy bør hele personalet inkluderes.

Det et stort informasjonsbehov knyttet til barnehage og digital infrastruktur.

I rapporten *"Barnehagens digitale tilstand"* (Bølgan 2009b) er 1012 ansatte intervjuet for å kartlegge utstyr, tilgjengelighet og bruk av digitale verktøy i barnehagen. Resultatene viser at det finnes digitale verktøy i barnehagen, men hvilke verktøy, hvem som bruker dem og hva verktøyene blir brukt til, varierer. Selv om det finnes datamaskiner, digitale kamera og tilgang til internett, er dette ingen garanti for at verktøyene er tilgjengelige for barna og personalet.

Når det gjelder kompetanseheving oppgir 85 prosent at de ønsker opplæring i hvordan digitale verktøy kan brukes i det pedagogiske arbeidet, noe som viser et stort etter- og videreutdanningsbehov. I rapporten *Borger og bruker* (VOX 2008) er cirka 1 av 4 nordmenn ikke-brukere eller svake brukere av digitale verktøy, og mange av disse har verken behov eller interesse for å bli bedre. I *"Barnehagens digitale tilstand"* omtaler barnehagepersonalet som en slik yrkesgruppe, da datamaskinen ikke er tilgjengelig i alle barnehager, og mange arbeidsgivere ikke stiller krav om bruk av digitale verktøy i arbeidssammenheng.

Rapporten *Alle teller mer* (Østrem ofl.2009) er en evaluering av innføringen av barnehagens rammeplan. Her pekes det på at selv om barnehagens arbeid med dokumentasjon ser ut til å være på prøvestadiet, svarte hele 77 % av barnehagene at de benyttet fotografi og/eller film som dokumentasjon.

Nina Bølgan (2006, 2008) beskriver fire ulike barnehagemiljø som kan fungere som analyseverktøy når man vil se på arbeidet i barnehagene med et kritisk og reflekterende blikk for å finne hvilke utviklingspotensialer som er tilstede: Ikke brukere, Begynnere, Støttende miljø og Veiledende miljø (Bølgan 2008). Bølgan poengterer at "Å skape et veiledende miljø bør være et mål for alle som ønsker å sikre høy kvalitet på den pedagogiske virksomheten" (Bølgan 2008:62), og at lederen har en nøkkelrolle.

Tradisjonelt har det vært en vanlig oppfatning at gutter er mer teknologiinteresserte enn jenter, jenter ser IKT mer som et kommunikasjonsverktøy. Ane Bergersen m.fl. viser i boken *Digital kompetanse i barnehagen* (2010) til tall fra 2008 fra Statistisk sentralbyrå hvor kvinner (88 %) og menn (94 %) nærmer seg den samme tidsbruk av Internett, og fordi utviklingen går så raskt peker de på en IKT-revolusjon og at det ikke lenger er grunn til å holde fast ved gamle myter om

store kjønnsforskjeller innenfor IKT. De hevder at den største forskjellen i tilgangen til og bruken av IKT ikke er knyttet til kjønn, men alder (Bergersen ofl 2010:119).

Status på digital kompetanse i førskolelærer – og videreutdanningen

Mange høyskoler har i de siste årene tilbudt videre- og etterutdanning for førskolelærere innen IKT. Foreløpig finnes det likevel ikke et helhetlig planverk, slik at tilbudet er varierende.

På oppdrag fra Kunnskapsdepartementet har Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen (NOKUT) evaluert førskolelærerutdanningene i perioden 2008 til 2010. Det er lagt særlig vekt på profesjonsinnretningen og utdanningenes relevans i forhold til barnehagen i dag:

Det er grunn til å stille spørsmål om hvor førskolelærerutdanningen er på vei.

Utdanningene fremstår som trauste utdanninger med erfarne, dedikerte og dyktige faglærere, som i liten grad blir tilgodesett med de ressursene som er nødvendig for faglig kompetanseutvikling og forsknings- og utviklingsarbeid." (NOKUT 2010:10)

Rapporten vurderer ikke arbeid med IKT og digital kompetanse i førskolelærerutdanningen. Et helhetlig IKT-perspektiv er også utelatt i Rammeplan for førskolelærerutdanningen (Kunnskapsdepartementet 2003).

Avslutning og Senter for IKT i utdanningens tiltak

I dagens teknologiske samfunn er det vanskelig å bestride at IKT er både sentralt og aktuelt. Norsk mediebarometer oppgir at 91% av befolkningen i alderen 9-79 år har tilgang til internett i 2009, og at 73 % bruker internett en gjennomsnittsdag (SSB 2009). Dette kan tolkes som at samfunnet vårt er nesten "heldigitalisert" og "online", men det er bare de barn og unge som kjenner til denne verden fra fødselen av. Fordi førskolebarna har IKT "under huden" gir det utfordringer til de som ikke har det. Dette gjelder både å møte barn på deres egne premisser, og støtte på barnas kompetanseutvikling på en god måte. Barna kan ikke se for seg en verden uten digitale verktøy, og fordi IKT allerede finnes som en naturlig del av barns livsverden kan ikke barnehagen utelukke denne delen av barnekulturen. I stedet kan man utnytte potensialet IKT har som en verdifull inngangsport til barnas interesse og engasjement for å nå de pedagogiske mål man ønsker.

I november 2010 arrangerte senteret konferansen Kaleido 2010 hvor ulike deler av barnehagesektoren var invitert til workshop. Her var en av oppgavene til deltakerne å komme med konkrete innspill til hvordan IKT og digital kompetanse bør omtales i en eventuell ny rammeplan for barnehagene. Det kom mange gode forslag fra sektoren:

- En mer forpliktende rammeplan når det gjelder IKT bruk og digital kompetanse.
- En omformulering fra at barna *bør* til at de *skal* møte digitale verktøy i barnehagen
- At IKT skulle være en basiskunnskap som ble integrert i alle fagområder, også i førskolelærerutdanningen.
- De digitale verktøyene skal brukes pedagogisk, med et faglig mål for øye.
- Det digitale arbeidet må knyttes opp til begrep som dannning, dokumentasjon og medvirkning.

Senteret ønsker å dra med seg erfaringene fra Kunnskapsløftet og IKT-satsingen i skolen videre i en barnehagesatsing. Vi ser at det er nødvendig med flere innsatser samtidig og vil i 2011 starte med noen tiltak:

- Planlegge et nasjonalt prosjekt for kompetanseheving i hele sektoren, inkludert førskolelærerutdanningen.
- Inkludere barnehagen i Monitor, en fortsette en jevnlig kartlegging av barnehagenes bruk av IKT, holdninger, læringsstrategier og læringsutbytte.
- Opprette et *Rom for læring* i senterets lokaler i Oslo, et tilbud til barnehagen hvor man har et bredt utvalg av digitale verktøy og motiverende opplegg til inspirasjon for arbeid knyttet til rammeplanen.

Med denne redegjørelsen har vi hatt som mål å tegne et bredere bilde av barnehagesektoren med både et IKT-perspektiv og et livslang læringsperspektiv. Når man sammenholder de ulike perspektivene framkommer det etter vårt syn at behovet for mer kunnskap og stadige oppdateringer er nødvendig. Samtidig er det et stykke igjen til vi har et helhetlig IKT- perspektiv i de pedagogiske målene, og i hele barnehagesektoren. Senteret ser fram til å fortsette det spennende arbeidet rettet mot et felt i stadig endring og håper på drahjelp i overordnede dokumenter som foreslått i høringsbrevet.

Referanser:

Barne- likestilling- og inkluderingsdepartementet (2010). *Regjeringens satsing på barn 2010 Rapport 2010*.

Lokalisert på: http://www.regjeringen.no/pages/2354308/Satsing_paa_barn_og_ungdom_2010.pdf

Barneombudet (2011). *Barnekonvensjonen*. Lokalisert på: <http://www.barneombudet.no/barnekonvensjonen/>

Bergersen A., Gjerde H., Helland S.(red.) (2010). *Digital kompetanse i barnehagen*. Bergen: Fagbokforlaget

Bølgan, N. (2009a). *Du gjør bare sånn!* Bergen: Fagbokforlaget.

Bølgan, N. (2009). *Barnehagens digitale tilstand. Nasjonal kartlegging av utstyr, tilgjengelighet og bruk av digitale verktøy i barnehagen*. Oslo: Fornyings- og administrasjonsdepartementet

Bølgan, N. (2008). *Vil du være med så heng på! Barnehagen som digital arena*. Bergen: Fagbokforlaget

Bølgan, N. (2006). *Temahefte om IKT i barnehagen*. Oslo: Kunnskapsdepartementet

Fornyings- og administrasjonsdepartementet. (2006). St. meld 17 (2006-2007) *Eit informasjonssamfunn for alle*.

Oslo: Fornyings- og administrasjonsdepartementet.

ITU. (2005). *Digital skole hver dag – om helhetlig utvikling av digital kompetanse i grunnsopplæringen*. Oslo:

Forsknings- og kompetansenettverk for IT i utdanning.

Kulturdepartementet (2010a). Medierådet: *Ungar & Medier*. Stockholm.

Kulturdepartementet (2010b). Medierådet: *Småungar & Medier*. Stockholm.

Kultur- og kirke departementet (2008). St. meld. nr. 14 (2007-2008) *Dataspill*. Oslo: Kultur- og kirke departementet.

Kunnskapsdepartementet (2011): *Tildelingsbrev 2011 til Senter for IKT i utdanningen*. Oslo.

Kunnskapsdepartementet (2010). *Tildelingsbrev 2010 til Senter for IKT i utdanningen*. Oslo.

Kunnskapsdepartementet (2011). Endringer i rammeplanen. Lokalisert på:

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/aktuelt/nyheter/2011/endringer-i-rammeplanen-for-barnehagens-.html?id=631912>

Kunnskapsdepartementet (2009). Stortingsmelding nr. 41 (2008-2009). *Kvalitet i barnehagen*. Oslo:

Kunnskapsdepartementet.

Kunnskapsdepartementet (2008). St.meld. nr. 31 (2007-2008) *Kvalitet i skolen*. Oslo: Kunnskapsdepartementet.

Kunnskapsdepartementet (2007). St. meld 16 (2006-2007)...og ingen sto igjen. *Tidlig innsats for livslang læring*.

Oslo: Kunnskapsdepartementet

Kunnskapsdepartementet (2006a). *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Oslo:

Kunnskapsdepartementet.

Kunnskapsdepartementet (2006b). *Læreplanverket for kunnskapsløftet*. Oslo: Utdanningsdirektoratet.

Kunnskapsdepartementet (2003). *Rammeplan for førskolelærerutdanningen*. Lokalisert på :

<http://www.regjeringen.no/upload/KD/Vedlegg/UH/Rammeplaner/Lærer/Rammeplan%20FLU2009.pdf>

Medietilsynets (2010). *Barn og Digitale medier 2010 – Fakta om barn og unges bruk og opplevelse av digitale medier*. Fredrikstad: Medietilsynet.

NOKUT (2010). *Evaluering av førskolelærerutdanning*. Lokalisert på:

<http://nokut.no/no/Norsk-utdanning/Utredning-evaluering-og-analyse/Evaluering-for-a-bedomme-kvalitet/Avsluttede-evalueringer/Evaluering-av-forskolelærerutdanning/>

NOU 2009:1, *Individ og integritet. Personvern i det digitale samfunnet*. Lokalisert på:

<http://www.regjeringen.no/pages/2143156/PDFS/NOU200920090001000DDDPDFS.pdf>

Senter for IKT i utdanningen (2010): IKT i barnehager. Ikke publisert rapport. Oslo

Statistisk sentralbyrå (2011): *Norsk mediebarometer 2009*. Lokalisert på: <http://www.ssb.no/emner/07/02/30/medie/>

The Finnish Society on Media Education (2011). *Medieafostran inom småbarnsfostran/Mediamuffin*. Lokalisert på: www.mediaeducation.fi

Utdanning- og forskningsdepartementet (2004). *Program for digital kompetanse 2004-2008*. Oslo: Utdanning- og forskningsdepartementet

Østrem S. ofl. (2009). *Alle lærer mer. En evaluering av hvordan Rammepan for barnehagens innhold og oppgaver blir innført, brukt og erfart*. Rapport 1/2009. Tønsberg: Høgskolen i Vestfold. Lokalisert på:

www.regjeringen.no/kd